

DEBRECZENI

PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Péterfia-utca 833.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Előfizetési felhívás. — A családkönyvek kérdéséhez. — Miként és minő eszközökkel szerezheti meg s tarthatja fenn a tanító társadalmi és hivatali tekintélyét? Stiglicz Albert. — Tárca. Adalékok stb. Tóth S. — Iskolaügy. Az iskolai bentlakás, különös tekintettel a debreczeni ev. ref. főiskolára. Rózsa Sándor. — Közügyeink. Egyházmegyóink életéből. IV. A m.-ugocsei ev. ref. egyházmegye köréből. — Nekrológ. Oláh József, Dombi Lajostól. — Egy és más stb. — Külömfélék. — Hirdetések.

Előfizetési felhívás

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

1888-ik évi folyamának második félévére.

Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Kérjük úgy a hátrálékosokat, mint a 2-ik félévi díjat még be nem küldötteket tartozásuk kiegyenlítésére.

Lapunk iránya, szelleme marad az eddigi.

Tisztelettel

Debreczen, 1888. július 7.

Csiky Lajos,
felelős szerkesztő.

A „családkönyvek“ kérdéséhez.

Midőn a családkönyvek vezetése kötelező voltának veszélye mind inkább és inkább fenyeget: gondolkozóba esem, ha nem kerülte-e ki figyelmemet valahogy Idvezitőnknek valami ilyenféle mondása: „elmenvén, mátrikuláljatok minden népeket...“; s miután emlékeztem teljesen megtagadja a szolgálatot valami ilyesnek a viszáldézését illetőleg: concordantiámhoz folyamodom, mint reményem végső várához, hogy a lelkési hivatal nyügének — az anyakönyvezésnek — létezését s illetve az azon nyügbe való béklyóztatást valami módon igazolni

tudjam magam előtt: de bizony „oleum et operam perdidit“ e téren is.

Ilyenféle helyett azonban eszembe jut emez: „elmenvén tanítványokká tegyetek minden népeket...“ (Máté XXVIII. 19.); és ismét: „elmenvén... hirdessétek az evangéliomot...“ (Márk XVI. 15.).

Jó! -- lehet mondani — hiszen az anya- meg családkönyvezés mellett hirdettetik az evangéliom.

Ez igaz. De épen az a baj, hogy nagyon is igaz. Mert csak az anyakönyvezés mellett foglalkozhatunk a lelkési teendőkkel, az azzal való foglalkozás megkívánta idő levonásával fenmaradó percek fordíthatók az evangéliom szent ügye szolgálására.

Sokszor elmondták már, hoay a lelkész nálunk az államnak is szolgája. Nemcsak, de a legtöbb esetben több időt elrabol az emberek országának szolgálás annál, a mennyit az Isten országa ügyének szentelhet.

S hogy ez fonák dolog: az, azt hiszem, mindenki előtt világos. Hogy két úrnak nem lehet szolgálni: az kétségtelen. Igaz ugyan, hogy egy lelkésztől nem szabad feltenni az állam ügyének a Krisztus egyházánál jobban szeretését, de hogy tényleg hova dől a dolog, könnyű kitálatni, ha az „ennyi s ennyi börtön, — meg ennyi s ennyi bírság“-gal való fenyegetve léteit meggondoljuk.

Ha hát fonákság van a dologban: javítani kell rajta. Az orvosságért meg nem kell messzire menni. Tegyük elvül ezt: szolgáljon a lelkész egy Urnak.

Megjegyzem félreértés kikerülése végett, hogy távol van tőlem minden radikális vagy épen revolutionarius gondolat. Világért se tartanám helyesnek, ha egyszerre csak megtagadná az egyház minden eddigi állami szolgálatát. Az adott helyzettel mindig számolnunk kell. Így a jelenben élő gyakorlat is fentartandó; csak hogy nem mint normális, hanem csak mint a szükség által teremtett abnormalis, s így a jövőben apránként megváltoztatandó gyakorlat.

S habár a jelen gyakorlatot (addig a meddig) fentartandónak vélem, a családkönyvek vezetésének már csak kevéssel (?) több fáradságba kerülő kezelésére való köteleztetést veszélynek azért tartom, mert benne azon felfogást látom szentesítve, hogy a jelen helyzet egészen természetes. Abban azon tendenciát látom aláírva, mely szerint a lelkész csak hivatalnok (hogy ne mondjam: irnok) s a lelkészi munkakör is hivatalossá, hivataliá tétetik; a mely által mind távolabb üttetünk a szabad egyház eszméjének megvalósításától (a mikor majd nem aczélból való, — hanem szellemi fegyverek lesznek az egyház támogatói). Azért lehet a családkönyvek behozását veszélyesnek tartani, mert abban egy lépéssel ismét tovább terjesztetik a lelkészi köteleesség köre a lelkész hivatásán kívül (s természetesen a megterhelhetőség arányában vonatik el ideje, ereje hivatása betöltésétől) s azért, mert ebben annak a kezességét láthatjuk, hogy apránként — a mint az államnak több-több szüksége lesz reánk — még most szabadon levő balkezünk is befogatik az irodában s a magyar „Sion leánya elhagyatott lesz, mint a megszedett szőlőben való kunyhó; mint a dinnyés kertben való hajlék, mint a megszállott város.“

Oh mennyivel kevesebb szükségünk volna az állam szuronyaira, ha a lelkész teljesen a szószéknek élhetne, minden idejét az Ige szolgálására fordíthatná! Bizonyára nem volna egyházunknak annyi domesztika, meg egyházi felsőbb hatóság-ellenes tagja. Mindjárt nem kísértene annyit az unitarismus éjféli szelleme. Mindjárt nagyobb volna a szószék tekintélye s föllendülne az egyházi élet...

S míg az egyház nagy mérvű világi szolgálatai következtében előállott benuháza forog elmémben: önkénytelenül is fölmerül gondolatomban az a sok drága erő és idő, a mit a secularis szolgálat elrabolt egyházunk lelkészeitől s az, hogy mily boldog volna a mai nemzedék, ha mind az az Ige szolgálata, tanulmányozása körül érvényesülhetett volna; ha azok a levéltári vastag kötetek megannyi theologiai műveket tartalmazó könyvek lehetnének. Akkor nem lenne valamelyik modern nyelv ismerete a szentírás alapos tanulmányozásának nélkülözhetetlen föltétele.

De hisz ezen már túl vagyunk. A mult elmúlt tölünk, legalább a jövőt mentsük meg. —ö—

Miként és minő eszközökkel szeresheti meg s tarthatja fenn a tanító társadalmi és hivatali tekintélyét?

II.

Azon alapok egyik legfontosabbika, a melyekre úgy egyéniségünk, mint tanítói hivatalunk tekintélyét biztosan építhetjük, 1-ör a tanítói szakképzettség.

Tanító és tudomány, oly rokon két eszme, mely egymás nélkül nem gondolható, mivel egymást egészítik ki. E nélkül olyan a tanító, mint az olaj nélküli mécs, mely kényszerülve van az iskola bizonytalan légkörében pislogni; melynek még bizonytalanabb fénye mellett tanítványait sötétségben hagyja. Hanem erre azt mondják, — illetve mondhatják sokan, — hogy: a ki más tanít, hogy ne tudna az maga is?!... Nem tagadom ez állítás igazságát; de hogy annyit tudnánk, megnyit hivatalunk fontossága és a kor igénye követel, — ezt határozottan tagadom.

Mert uraim, minél műveltebb a kor, melyben élünk; minél terjedtebb a tudományosság világa, melynek apostolaivá szegődtünk: annál több képzettséget, annál több alapot és szakismeretet igényel tölünk.

Korunkban, — a midőn gözzel utazunk s villanyfal irunk, ma már egészen más időköt élünk. És ha mi a jobbak becsülését s helybenhagyását s ezek által hivatalos állásunk tekintélyét kiérdemelni s biztosítani akarjuk, be kell hatolnunk a tudományok tengerébe, ha nem nyakig is, — de legalább addig, — míg meglábolhatjuk. Mert tekintsünk meg csak egy egyetemi tanárt, ez nekidől a maga felvállalt szakmájának, azt minden oldalról kiaknázza, benne magát teljesen szakemberré képezi.

Igaz ugyan, hogy ez nálunk néptanítóknál nem egészen így áll, mert itt mindenbe bele kell kapni; a mi helyzetünk egy fukar uzsorás, mely, minél többet adunk neki, annál többet követel. A mi hivatalunk egy váltó, melyre be van táblázva minden birtokunkban lévő és leendő szellemi és fizikai erőnk és tehetségünk. Korunk ma azt követeli a tanítótól, hogy az legyen tudományosan képzett és művelt szakember; legyen kitűnő kertész, gazdász; ismernie kell az állat- és növényvilág különböző válfajait; legyen a tanító továbbá: nyelvész, csillagász, történész, theologus, matematikus, fizikus, jogász, pomologus, globologus, pénzoperator, könyvvezető, rajzmester, zenész, orgonista, kántor, karmester, fúró, faragó, kosárkötőmester, gymnasta és mindezen felül mintaképül szolgáló szerény és becsületes ember; holott, uraim, ezek közül egynek is bevégezésére egy hosszú élet volna szükséges.

És ha emez ezerágú foglalkozásnak, a legodaadóbb kitartás, vasszorgalom, munkás ügyszeretet mellett sem vagyunk képesek megfelelni, elítél a világ, bűnös mulasztásért emel vádat ellenünk, és sok esetben pálcát tör felettünk. Legyen tehát, uraim, jelszavunk: a folytonos önképzés. Azt mondja egy régi példabeszéd, — mely ma is igaz, — hogy: „mielőtt más tanítanál, előbb tanulj magad.“

Igen uraim, a mai világ nem elégszik meg azzal, ha a tanító ügyes ifjú, avagy férfi, jó énekes, a társas körök éltető eleme; hanem megkövetelik manapság, hogy legyen a tanító szellemileg érett, legyen otthonos és jártas a szakmájába vágó tudományok ágaiban; bírja mindazon ismereteket, mit növendékeibe át akar plántálni. A ki talán azt hiszi, hogy a tanítóképezde 3-4 évi tanfolyama alatt a szükséges ismereteket megszerezte, az ilyen magát csalja meg s belőle az éretlen tudatlanság szól.

Legyen a tanító lelke nélkülözhetlen tulajdona a türelem s önuralom; az indulatok hevétől magát elragadtatni soha ne engedje. Növendékeivel szemben legyen szelíd, kezében kálacsot, — de arcán és ajakán az atyai komolyság és szeretettel párosult szigort lássák tanítványai.

Egy ily erényekkel ékeskedő tanító bálvány lesz nő-

vendégeinek, kik hozzá rendületlen bizalommal és szeretettel fognak ragaszkodni; mit hallva és látva a szülők, gyermekeik után ők is a tanító tisztelői lesznek; mely eljárás alapján a tanító tekintélye meg van állapítva, csak aztán tudja is azt okszerűen fentartani.

Stiglicz Albert,

n.-bányai ref. kántor-organista-leánytanító.

T á r c z a.

Adalékok a tiszántuli ev. ref. egyházkerület történetéhez.

Deputatio Superintendentialis. 1768. Január 19.

Jelenvoltak: Szilágyi Sámuel superintendens elnöklete alatt: Tasnádi Székely István, Debreczeni János séniorok; a középszolnoki egyházmegye küldöttei: Mátyus István és Hécei Dániel; a debreczeni professorok; világiak közül: Dobozy Mihály főgondnok, Rhédey Ferencz, Szeremley Sámuel, Fráter István.

Tárgyak:

1. A máramarosi lelkészek kérdezik: miért nem adatott segély az ő kérésökre? Emlékezetükbe hozatik az 1765-ik évi augusztusban hozott határozat.

2. Csengeri székpert a superintendens által kinevezett küldöttek szerencsésen elintézték. Ugyanott a lelkésznek Komlói Andrásnak Pataki Mózesné irányában elkövetett ténye a tractus által vizsgáltassék meg.

3. Balogh Mihály ottományi lakos, a mennyiben házassága feldúlott, az egyházi téren indítsa meg keresetét; a mennyiben pedig erőszakot és karhatalmat használtak ellenébe, folyamodjék a polgári hatósághoz.

4. Kaplyonban egy telek vásároltatott 100 frton Bagosi Mártontól, a melyen épült fel a templom és ecclesiá háza.

5. Zoványi középszolnoki esperes és bíró társai — a mennyiben helytelenül jártak el egy püspöki lakosnak, Pataki Nagy Andrásnak házassági elváltásánál — jövő gyűlésre megidéztetnek.

6. Piskólti egyház óhajtaná lelkészeül Budai József berei lelkészt; miután ki van mondva, hogy Budai József csak Berében lehet lelkész, ő máshova nem hívható.

7. A szerencsétlen Tisza-örsi és igari egyházak tagjai panaszkodnak, hogy a szomszéd egyházak lelkészei nem keresztelik meg gyermekeiket és nem esketik a házas feleket megszabott stóla teljesítése nélkül. Végezzék mindazt a lelkészek és ne követeljenek semmit, kivéven, ha tiszteletből valamit adhatnak az illetők.

8. A Tisza-szalóki egyház nem nyerte meg az engedélyt a templom kiigazítására a vármegyétől. Közöltessék ezen ügy az ágenssel.

9. A károlyi egyház miért akarja lelkészét elbocsátani? egy küldöttség vizsgálja meg.

10. Szodoró anyaegyházhoz mily viszonyban van Tövissed! Adjon ez ügyben véleményt a közép-szolnoki egyházmegye.

11. A bihari egyházmegyében a sénior elerőtlenedvén, miként lehetne az administratió segíteni? A jövő gyűlésre mondjon véleményt az egyházmegye.

12. Rétei egyház templomépítés céljából adakozásra ajánltatik.

13. Püspöki Zsuzsanna kisujszállási születésű nő, férjétől Tóth Györgytől elválasztatik.

14. Örsi István körtvélyesi lelkész botrányos élete miatt a 82-ik canon értelmében hivatalától megfosztatik és minden lelkészi teendők végzésétől eltiltatik. A közép-szolnoki egyházmegye pedig megintetik, hogy az ítélethozataloknál jövőre körültekintőbben járjon el. III. köt. 162—168. lap.

Tóth S.

(Folytatása köv.)

Iskolaügy.

Az iskolai bentlakás, különös tekintettel a debreczeni ev. ref. főiskolára.

(Folytatás.)

Az internátus lakószobáiban nem kevés figyelmet érdemel annak bútorzata. Czélszerű s mégis minél egyszerűbb ágy, közös munkaasztal, erős szerkezetű székek; könnyen tisztán tartható mosdószekrény; ruhatartó szekrény, a fehérművek elhelyezésére minden lakó részére külön záros fiókkal, fogas stb. a legegyszerűbb felszerelésnek is elengedhetetlen részei. Azt, hogy a bentlakás sok költséget ne okozzon a szülőknek, mert különben nem volna jótétemény, de azért a tanintézet anyagi erejét se mulja felül az áldozathozatal: talán mondanom sem szükséges.

Azonban hiába felel meg eme külső kellékeknek a lakásul szolgáló helyiség, mindezek magokban véve nem elégségesek, mert a használat által egyik-másik kellék változásnak, sőt épen romlásnak van kitéve. Tényleg kell közreműködni a lakóknak arra nézve, hogy a lakószoba egészséges és kellemes volta fentartassék. Nevezetesen tisztán kell tartani annak levegőjét s e légtisztítást nem szabad csupán a természetes szellőzés eszközeire, u. m. a falak likaacsain, ajtóknak, ablakok nyílásain való légcserére bízni, hanem mesterségesen is elő kell idézni a szoba levegőjének újítását. A lakó a szoba levegőjét légzésével, a bőrnek kipárolgásával folytonosan szennyezi; iz-zadáskor kellemetlen szagú szerves anyagok párolognak el részben, mert egy részöket ez anyagoknak az öltöny, a fehérmű, az ágynemű veszi át és tartja meg; sőt, miként a

gondatlanul szellőztetett (kivált nép-) iskolai tantermek büze igazolja, jut belőlök a falakra s a bútorzatra is. A légrontás fokozásához hozzá járul még a pipafüst, élelmi szer, ezeknek hulladéka; a padlóról, ruha- és ágyneműekről felvert por.

Látni való, hogy a szobát, annak levegőjét tisztán tartani nem kis feladat s csak úgy érhető el, ha gondos tisztogatási munkák teljesítetnek, ha magok a lakók is tiszták, fehér- és ágyneműjüket kellő időben változtatják, semmi szennyet, port stb. meg nem tűrnek a szobában, s rendszeresen gondoskodnak arról, hogy az ajtók és ablakok kinyitásával a külső lég nagyobb mérvű behatolását elősegítsék.

A tisztaság fentartásán, annak szeretetén kívül megkívánatik a bentlakó növendékek részéről, hogy közöttük jó szellem, helyes közérzet uralkodjék. Legyenek a bentlakó ifjak jól fegyelmezették, törvénytisztelők, rendszeretők, munkakedvelők, egymás iránt testvéri szeretettel viseltetők. E követelmények megvalósítását a mindenre kiterjedő felügyelet biztosítja.

Gondos felügyelet, rendtartás s törvény nélkül a különböző vidékről egybesereglett, különböző míveltségű szülőktől származott növendékek internátusa nem áldása, de átka lesz az iskolának s általa a társadalomnak, az életnek. Szükség van tehát gondos felügyelőre, sőt felügyelőkre, s ezeknek zsinórmértékül szolgáló szabályzatra. A felügyeletet gyakorlóknak nem csak a köteleesség mély tudatától áthatottaknak, de emberbaráti szeretettel annyira teljeseznek kell lenniök, hogy a felügyeletök alá adott tanulók körül a szülői gondozást, ápolást teljesíteni érezzék magokat hivatottaknak. A felügyelet különböző irányba szétfutó ágazata, mint főpontból, legtermészetesebben az iskolai igazgató kezéből indul ki, ennek segédkezet nyujtanak a különböző iskolai közegek. Mivel pedig — kivált népes bentlakásnál — a felügyelők akkora apparátusa iskolai hivatalos egyénekből nem állítható ki oly módon, hogy a felügyelet lehető közvetlen legyen: igénybe vehető, mint kiegészítő módozat, a nagyobb tanulók segédkezése.*) Épen idevonatkozólag mondja egyik jeles paedagogusunk, hogy az internátusban a lakótársak feletti felügyelősködés az iskolai nevelés gyakorló iskolája; s nem két kézzel kell-e megragadni a két oldalról is előnnyel biztató alkalmat oly módon, hogy a nagyobb tanulókkal felügyeltessünk a kisebbekre? De ugyanakkor, midőn a nagyobbakra ily módon felelősséggel járó köteleességet rónunk, részökre eanek megfelelő előnyt, jogélvezetet is kell biztosítanunk, mert felelősségre vonásról csakis így lehet szó.

Érezem, hogy itt helye volna határozottabban nyilatkozni arról, hogy ugyanazon szoba lakóinak összeállításánál micsoda szempontok volnának az irányadók? De — nem mintha ki akarnék térni a kérdés érintése elől — több okonál fogva legyen szabad ezt hátrább hagynom, a mikor a jelenlegi állapotok bajainak ismertetése alkalmával könnyű lesz dedukálni bizonyos útbaigazító elveket. Midőssze annyit hozok fel ezúttal, hogy didaktikai szempontból a csoportosítás az osztály, — és így némileg a kortársakra szokott tekintettel lenni, míg paedagogiai szempontból az ifjabb növendékek az

*) Tagadhatatlan, hogy az internátus eszménye azt követelné, hogy a felügyeletet bentlakó tanárok gyakorolják. De bármennyire lenne is ez kívánatos, a mi viszonyaink között ily berendezkedés kombinációba sem jöhet. R. S.

érettebbek felügyelete alatt helyeztetnek el egy szobában; ám bár az is megesik, hogy a növendékek ismeretsége (fájdalom! néha czimborasága), vagy a mi még rosszabb, a véletlen hozza össze a lakótársakat.

Ha ezek szerint a bentlakásul szolgáló helyiség építkezési s felszerelési tekintetéből a felsorolt kívánalmaknak megfelel; ha abban a bentlakók a tisztaságot ápolják, fentartják; ha a bentlakók fölött atyailag, de kellő szigorral gyakoroltatik a felügyelet, az ellenőrzés: úgy megtermi a bentlakási intézmény a maga jó gyümölcseit. A helyesen alkotott rendszabályok tapintatos alkalmazása jó szellemű ifjakat nevel, kik a drága időt nem fogják haszontalanul elfecsérelni, hanem megtanulnak szorgalmasan munkálkodni, magokat erkölcsileg kifogástalanul viselni s általában oly magaviseletet tanúsítani, mely a míveltség korunkhoz mért kívánalmainak megfelel. Helyes közérzet fejlődik közöttük; az ifjúság olyan testületnek fogja magát tekinteni, mely jó hírnevét, nevének tisztaságát kötelezve van féltékenyen őrizni.*) Valódi jellemek fognak fejlődni, melyeknek képződésére „a sokféle jellemek egymásra hatása“ előnyös befolyást fog gyakorolni. Szóval el lesz érve az iskola ezéjja, hogy nem csak tudományosan képzett, de erkölcsében is nemes, társadalmilag mívelt ifjakat bocsát ki falai közül az életbe.

Ezen általános elvek felsorolása után ismerkedjünk meg néhány tanintézet bentlakási viszonyaival.

Rózsa Sándor.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Egyházmegyéink életéből.

IV.

A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye köréből.

Nevezett egyházmegyénk f. évi áprilishó 12-én Técsőn tartott közgyűlésén nt. Csernák István esperes úr az egyházmegye szellemi és anyagi állapotáról a következő jelentést terjesztette elő.

I. Szellemi élet. Gyülekezeteink szellemi, vallásos-erkölcsi élete, — a mint az a nyert adatok és tapasztalatok alapján megítélhető, — ha némely tekintetben nem kifogástalan is, de több tekintetben jónak mondható. Időszerinti bajt és némi visszaesést mutat ugyan itt-ott az adatok egy része; nagyobb része azonban megnyugtató, sőt örvendetes jelenségeket tüntet föl. Így a közistenitisztelet a szükséghez képest mindennütt tartatik. Az ünnepek és vasárnapok megrontása ellen sehohsem emeltek panaszt a gyülekezetek őrállói. Az úrvacsorával élők száma legtöbb helyen a lelkek számát haladja meg. Árnyat vet azonban gyülekezeteink hitéletére az úrnapjának hitelveinkkel ellenkező babonás ünneplése.

Az erkölcsiség milyenségének megítélésére a következő adatok szolgálnak.

Törvénytelen szülöttek száma: 100; 29-czel több az 1886-ik évinél. Ennek okát azonban a vadházasságok szaporod-

*) Félre ne értessem. Nem azt az önmagával eltelt önhittséget értem, mely a „noli me tangere“ hányavetiségével, elégtétellel követelésével fenyegeti azt, ki róla szabadon kimondja igazítéletét. R. S.

dásában vélem rejleni, melynek száma most 55; 9-czel több az 1886-ik évinél.

Visszás házasságok száma: 61; 2-vel kevesebb az 1886-ik évinél.

Istenitiszteleket kerülők s úrvacsorával nem élők száma: 9; 1-gyel kevesebb az 1886-ik évinél.

Kitört felekezetünkből: 1; 4-gyel kevesebb az 1886-ik évinél. Áttért hozzánk: 10; 1-gyel több az 1886-ik évinél.

Nagyobb bűnesetekről nincsen említés, de az iszákosság és káromkodás, fájdalom, mindenütt észlelhető népünk között.

De míg e téren a vallásos-erkölcsi életnek előnyei és hátrányai vegyesen tűnnek föl: addig a kegyes adakozások és áldozások terén örvendetes, sőt a népünkre és gyülekezetünkre nehezedeő szegénységhez képest, meglepően fényes nyilvánulásait látjuk a vallásos életnek, az élő munkás hitnek.

... A kegyes adományok összege pénzben 8825 frt 18 kr, 102 mm. zab, 39 szekér tengeri, 2 mm. búza, egy öl kő, 5 kendő. Ezenkívül az úrasztalára kenyeret és bort kisebb-nagyobb mértékben minden egyházban kivétel nélkül adtak a hívek.

II. Anyagi állapot. Telek van: 86, melyből az egyháznak jövedelmez 17, lelkészeknek 36, tanítóknak 31, iskoláknak 2.

Külsőség: szántó 1042 $\frac{1}{4}$, kaszáló 528, erdő 264 $\frac{2}{4}$, melyből az egyháznak jövedelmez szántó 305 $\frac{3}{4}$, kaszáló 191, erdő 131 $\frac{1}{4}$, szőlő 9. Lelkészeknek szántó 552 $\frac{2}{4}$, kaszáló 251, erdő 128, szőlő 5. Tanítóknak: szántó 184, kaszáló 86 $\frac{1}{4}$, erdő 5.

Tőkepenz: egyházaké 69,392 frt 75 kr, iskoláké 4145 frt 82 kr.

Magtárak ereje: pénzben 11,159 frt 70 kr, terményben 1508 köböl, mely részint búza, részint gabona, részint tengeri.

Évi bevétel és kiadás: Bevétel: 35,460 frt 3 kr. Kiadás: 26,891 frt 51 kr. Maradvány: 8578 frt 52 kr, nincs beterjesztve a számadás a tiszta-újlaki egyházból.

Építkezések, javítások... Építkezésekre és javításokra kiadott összesen: 24,472 frt 63 kr, az ígás és kizinapszámokon kívül, melyeket mindenütt a hívek teljesítettek.

III. Iskolaügy. Népiskolai oktatásunk terén a múlt évben nagyobb mérvű mozzanat nem fordult elő. Az iskolákban a tanítás sikere természetesen nem mindenütt egyenlő, de egészen tekintve mégis türehető; sok helyen, mint Hosszúmezőn, Técsőn, Visken örvendetes. Sajnosan kell fölemlítenem azonban azt, hogy legtöbb helyen nagymérvű mulasztásokkal találkozunk és mindenütt hangzott a panasz, hogy a községi előljáróságok a beterjesztett iskolai mulasztások irányában nem járnak el a törvény által kívánt szigorral. És ez egyik főoka annak, hogy a tanításban nem éretik el a kívánt siker.

Iskoláink és tanítóink egyébiránt a következőképen osztályozhatók: Kitűnő vagy jeles: 8. Dícséretes vagy jó: 16. Elegendő: 16. Feketepatakon mind a lelkészi, mind a tanítói állomás üresedésben levén, az iskola nem osztályoztatott.

Iskoláink többnyire 4—5 osztályúak. Hat osztályú iskola csak 12 egyházban van. Harminczhat felekezeti iskolában 32 okleveles, 3 nem okleveles, 5 lelkész és 1 segédlelkész tanító működik. Tantermek száma: törvényszerű 18, kielégítő 19, rossz 3. A felszerelés többé-kevésbé a czélnek megfelelő. Iskolaköteles 6—12 évig: 1007 fi, 926 leány, összesen: 1933. Felekezeti iskolába jár: 894 fi, 823 nő, összesen: 1717. Más iskolába jár: 62 fi, 78 nő, összesen: 140. Iskolába nem jár: 51 fi, 25 nő, összesen: 76. Ismétlő iskola csak hat helyen tartatik.

Az ismétlő tankötelesek száma: 423 fi, 309 nő, összesen: 732. Felekezeti iskolába jár 82 fi, 35 nő, összesen: 117. Más iskolába jár 44 fi, 9 leány, összesen: 53. Iskolába nem jár 297 fi, 265 nő, összesen: 562.

IV. Népesedési mozgalom. Született 512 fi, 459 nő, összesen: 971. Meghalt 336 fi, 312 nő, összesen: 638. Öszszeeskettetett házaspár, tisztán prot. 147, vegyes 42, összesen: 189. Házaspárok száma tisztán prot. 3113, vegyes 846, összesen: 3959. Özvegyek 283 fi, 849 nő, összesen: 1132. Nőtlenek 1420, hajadonok 1083. Confirmáltak 148 fi, 186 nő, összesen: 334. Kisdedek 1610 fi, 1722 nő, összesen 3332. Lelkek száma: 8846 fi, 8817 nő, összesen: 17,663. Működik a gyülekezetekben: 29 rendes lelkész, 1 missionárius, 4 segédlelkész.

Nekrológ.

Oláh József.

Ismét kialudt egy életfáklya, kihullt kezéből a szentkönyv az Ur szőlője egy hű munkásának. Az, ki 26 éven át hűséggel szolgálta Krisztus anyaszentegyházát, temetőben pihen testileg, de lelke hitünk szerint a mennyei Atyához szállt; Oláh József a hegyköz-kovácsii kisded egyház kitűnő képzettségű buzgó lelkipásztora, a bihari ev. ref. egyházmegye legidősebb tanácsbírája nincs többé!

Ah mennyi fájdalmat, keserűséget fejez ki e pár szó!

Bús özvegy, hét árva fájdalmas könyeivel vegyült a gyászokoporsót körülállt 11 lelkésztárs bánatos sóhaja s a szempilláinkon rezgett könyecsepp; meghatottan, könyezve osztottak a méltó fájdalomban a hegyköz-kovácsii egyházhívek s a szép számban egybesereglett ismerősök, barátok.

Az 55 évre terjedt földi élet e hó 26-án végződött be, hirtelen, szélhűdés következtében. Még annyi ideje sem maradt a családapának, hogy utolsó „Isten hozzád“-ot mondhasson szeretett jó nejeinek s gyermekeinek. Csendesesen aludt el, hogy boldogan ébredjen egykor fel a feltámadás nagy napján.

A gyászszertartást a megboldogult felett Zsigmond Ferencz ártándi lelkész a templomban, Mátéfi Ferencz m.-keresztési segédlelkész a sírnál végezték.

Különben Oláh József született Rác-Ujfehértón. Gymn. és theologiai tanfolyamot Debreczenben végzett, melynek végzetével Nagy-Bajomba ment rektornak. Ezután Mező-Keresztesen káplán, később Hegyköz-Pályiban (1862.) rendes lelkész lett, honnan rövid időn Hegyköz-Kovácsiba ment papnak.

Nyugodjál csendesesen megboldogult lelkésztársam, szeretett barátom! Fájthatott — s bizonynyal fájt — lelkednek, hogy szép képzettségednek megfelelő munkatér s anyagi helyzet nem jutott számodra e földön! Ámde „a kevesen hűnek találtattál“ s bizonyára többre fogsz bízani ezután. Fent maradt áldott emlékezeted; jóságod, szelidséged, buzgóságod, hűséged s ezzel karöltve járt szerénységed oly tiszteletet s szeretetet vívott ki számodra, mely felett enyészet — legalább egy-hamar — nem arathat diadalt!

Istennek örökös gondviselése legyen árván maradt családdal. Te pedig tested számára találj csendes pihenést az anyaföld kebelében, lelked megérdemlett boldogságot a mennyben! Isten veled!

Nagyvárad, 1888. június 28.

Dombi Lajos.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

A bölcseségnek sokaságában sok búsulás vagyjon.

(Folytatás.)

De mikor én a mult időknek mára is kiható tünetei felett búsongok, megzendül, mint hajdan a bethlehemi halmok felett az angyali zene, a jelen jubiláris ének: „Laude Leonem Roma aeterna et divina protende vexilla“ s a dallam magasztos hangjai a helyett, hogy sajnálkozást vagy megütközést keltenének bennem, az oszlani nem akaró homály — vagy hogy is fejezzem ki? — embertisztelés felett: visszavezetnek Ciceróhoz, s ő elhitelem, hogy: „nihil melius illis mysteriis quibus ad humanitatem mitigati sumus“; — hanem daczára eme mondatnak, nem adom fel azt a meggyőződést, hogy a vallás-erkölcsös élet hanyatlása azokban találta kiindulási pontját, a kik épen arra lettek híva, hogy azt az emberi boldogság szilárdítása és elebbvívése érdekében tovább és mindig csak tovább fejlesszék; azonban még sem veszem magamnak azt a másokat untató, (mert hiszen az érdekeltek mindnyájan tudják), magamat pedig fárasztó foglalkozást, hogy csak parányi mértékben is felmutassam azon lealázó és keserítő címek, a lelket és testet egyiránt gyilkolni czélzó tények láncolatát, mely a szeretet közös Istenének nagyobb dicsőítésére, a protestantismus ellen gúnyos névvel illetésben, átkokban, börtönben, koldusbotra juttatásban, gályához bilincselésben s máglya lángjában való szenesítésben találta ördögi kifejezését. Nem, hiszen ezerszer és ezerszer voltak ezek mondva, de még sem annyiszor, hogy kifejeznék ama mérhetetlen gyalázatot, melyet az emberi méltóság ily módon való vadállati megsértésével a kegyes eszelekvők maguk ellen örökre felidéztek. Nem! hiszen a multak fájó emlékét, ép úgy mint az eltűrt szeretetre képtelen szív otromba haragosságát úgy se törölné, úgy se mosná el az én panaszom! Nem panaszkodom; hiszen őket megvakította a butaság, megsiketítette a gyűlölet; különben, ha már Isten mindeneket nem csak eltűrt, hanem megáldó kegyelmességéről elfelejtkeztek is, nem kellett vala mellőzniök a saját rangjukbeli kegyes hippói püspök — régen hangoztatott bölcs intelmét „ad hanc charitatem exhortamur vos fratres in eos qui foris sunt, vel divisos a nobis, nobiscum caput confitentes et a corpore separatos: doleamus eos tanquam fratres nostros, tum esse desinant fratres nostri si desierint dicere: Pater noster! — De sem azt, sem ezt nem vévén figyelembe, beigazolták, hogy:

a vallás iránt való közönyösség, majd határozott hidegség abban találja kezdő és valódi forrását, hogy a hitfelekezetek mint különálló szövetkezet egymás vallási felfogását kárhoztatja, gúnyolja, annak vallóit a mennyből kirekesztetteknek s a kárhozat martalékának tartja és hirdeti. Azt gondolják, hogy az a mindent megfigyelő nép nem látja azt, midőn egyik keresztyén fél a másikat a szenvedés keresztje alatt paskolja, hogy mind a támadó, mind a védő ütéséből, jut egy-egy döntő csapás magára a keresztre is? s az egymásra szórt rágalmakból más következtetést von le, mint azt, hogy az üdv kérdése, az arra oktató tan és az arra vezérlő Mester istenisége mellett is — maguk az ő helyettesei előtt is magyarázás és elmagyarázás tárgyai lévén — tisztán körvonaloza nincs. A hol egyik állít a szentírás alapján, a másik czáfol ugyanazon ala-

pon ugyan, de érvei fősúlyát a csalatkozhatlanság szemüvegével összeválogatott szentek mondataiba gyökereztetni — s ha még akkor is véded a szent ügyet, — ő előrántja a középszázadok ijesztő fegyverét: „anathema esto“! — azok, kik ezen atyafiságos jelenetnek felületes szemtanúi, melyik részre hajolnának nyugodtan? Egyikre sem; mindenik kételyt hagyott a nem bölcselkedhető szívben, és abból lett a közöny, mint Kadmus sárkányának földre szórt fogaiból az élesdárdájú hadcsapat, s így az én búsulásom sötét madara mint fészekre rá ülhet eme beigazolt tényre: hogy:

a vallásfelekezetek egymással szemben felvett harcza, az összes vallások egyeteméről fogyasztja, lehet hogy valaha teljesen is letörül az egély boldogító és vezérlő sugarait! Vedd eszedbe magadat Jéruzsálem!

Miért beszélek én ily vészjósló magas hangon? Hiszen a kikhez irányítani akarnám kis körben elhaló szómat, nemesak nem olvassák, de nem is hallják ezt, és ha hallanak is: legfeljebb szánó mosolyra biggyesztenék ajakaikat, mert maguk is ismerik eddig bevehetetlennek bizonyult erődjük tömör falait, a melyről azt mondja Macaulay, „hogy a római egyház kormányserkezete valóságos mesterműve az emberi bölcseségnek“, tehát ők minden más felekezetek felett biztosítva hiszik magukat a megrendülhetés és rendíthetés ellen, mert saját gondolatuk szerint ha korlátlan tekintélyük — mint ők állítják — az ember belvilágáig talán el nem hatott is, — de, — ez már kifogástalanul igaz, — hogy hívei képzelmenek édesen mámorító foglalkozást ad megragadó szertartásaiban.

De mit mondjunk mi, kik nem fegyverrel és dárdával, de fénycs bíborban sem jelenhetünk meg a Világgóliáth előtt. s a kiket (míg a másik, — volt idő, melyben ekkép szólt, — „stabilis in petra consistens inconcussa profero in omnes iudicia“) nem von körül szent homálylyal a mysterium, nem támogat századok összehalmozott kincsgyűjteménye, s a kik a lét küzdelmes útján magunkra hagyatva, kényelem vánkosa helyett köre hajthatjuk csak fáradt fejünket s mint Lamennais mondja — és bár csak ránk alkalmazva mondaná! — hogy „erőnk nem a külső vagyonban, hanem saját magunkban és küldetésünk mély érzetében... legyen...“ mit szóljanak és tegyenek a más felekezetek, hogy el ne jöjjön — a mi pedig mintha már előre vetné borzalmas árnyékát — az az idő, melyben a dogmák egy része e rideg szóban jegezül: nihil?!
G. I.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Debreczeni főiskola. A tápintézeti bizottság nagy szorgalommal működik, hogy a jövő iskolai év kezdetére készen legyen nehéz feladatával. Érdekes az a kiállítás, melyet a bizottság buzgó elnöke saját lakásán a még fennálló és a felállítandó konviktus evő eszközeiből rendezett. Ezeknél az olcsóság, a czélszerűség és a csin tekintetei voltak irányadók, míg a régiekről jobb nem is beszélni. Ugy tudjuk, hogy a főiskolai gazdasági tanács f. hó 14-én hirdet concursust a konviktusi be rendezkedési tárgyak beszerzésére. Mi folyton szemmel tartjuk ezen ügyet, s kötelességünknek ismerjük, hogy annak haladásáról időnként értesítsük az érdeklődő olvasókat. — Főgymnasiumunk egyik jóra való növendéke, Nagy Imre, ki a 8-ik osztályt bevégezvén, még az írásbeli érettségi vizsgálatot

is jó sikerrel letette, f. hó 4-én a főiskolai kórházban meghalt s 6-ikán d. u. 5 órakor ugyanon eltemetett, Csiky Lajos, mint főiskolai lelkész mondván fölötté imádságot. A temetésen a távoli Bajjon, Biharmegyében lakó egyszerű földműves szülők, bár kellő időben értesítve voltak, nem jelentek meg. Béke a korán elköltözött ifjú hamvaira!

Dr. Török József ez évben töltötte be tanárkodásának 40-ik esztendejét. Dr. Török József egy régi ref. családból származik. Iskoláit Debreczenben végezte, hol díszes volt pályatársainak, dicsekvése tanárainak. Iskolái elvégezte után, a természettudományok minden ágának mindig szenvedélyes kedvelője lévén, magát az orvosi pályára képezni elhatározá. E végből meglátogatta a német, francia, angol egyetemeket. Hazajövén, megnyerte az orvostudor díszes koszorúját s több tudományos munkái miatt, a királyi m. természettudományi társulat, a budapesti kir. orvosegyet, a pesti orvosi kar, s a magyar tudományos akadémia tagjává választotta. Az 1847-ik évben az akadémia által „Magyarország gyógyvizei“ leírására kitézött pályadíjat ő nyerte el. 1848-ban debreczeni tanárrá egyhangúlag megválasztott. Ettől kezdve az akadémiai, orvosi szaklapok, a Toldy Ferenc által szerkesztett „Uj Magyar Múzeum“-ban szebbnél-szebb cikkek jelentek meg tőle. — 1858-ban rendes tagjának választotta meg az akadémia; így egyik legrégebbi rendes tagja az akadémiának. Mint gyakorló orvos nagy hírnévre tett szert. Negyven éven keresztül száz meg száz tanítványai közül sok hírneves orvos került már ki. Jelenleg ő a legrégebbi tanára a debreczeni főiskolának. Előadását a tárgy teljes ismerete, mély tudomány, világos szép, sokszor költői lendületű nyelvezet jellemzik. Engedje az egek Úra, hogy a derék tanár, a főiskola s a tudományos világ büszkeségére, még sok, igen sok éveket viruló egészségben tölthessen! — Egyik helybeli lapból, a Debreczeni Ellenőrből vettük át a fentebbi újdonságot, melyre megjegyezzük, hogy Dr. Török József immáron nem 40, hanem 41 tanári évet töltött be, a mennyiben 1847. augusztus havában választott meg rendes tanárrá, 1848. január 11-én tartván meg tanári székfoglaló értekezését „A természettudományok elhanyagolásának káros következményei hazánkra nézve“ cz. alatt. Különben éppen ebben a jubileumokat ülni szerető időben érdekes tünemény, hogy senkinek eszébe nem jutott annak idejében a mi érdemes Nestorunk 40 évi tanári működéséről megemlékezni. A mennyire kicsinyeljük az apró, multa még nem támaszkodható jubilaris ünnepélyeket, éppen olyan szép kegyeleti jelnek tekintjük a hosszabb működésre való visszaemlékezést. Egy-egy nagyobb, méltó jubileumnak történeti jelentősége lehet. Éppen alkalomszerűleg felsoroljuk itt Dr. Török József irodalmi működésének kimagaslóbb mozzanatait. Irodalmi téren már mint debreczeni tanuló kezdett működni, s első dolgozatai költemények voltak s megjelentek a 30-as években a Péczely József által kiadott Debreczeni Lantban, több mint egy félszázad előtt. Azonban első közígyelmet keltő műve volt az Akadémia által 2-odrendű jutalommal koszorúzott pályamunkája „Magyarország közgazdaságilag nevezetes termékeiről“, melyet szigorló orvosnövendék korában írt s megjelent 1844-ben, az Akadémia által kiadott Természettudományi pályamunkák III-ik kötetében. Ezen műve után választott az Akadémia lev. tagjává 1843-ban. Ezt követte, szinte az Akadémia által első rangú jutalommal koszorúzott pályamunkája „A két magyar haza első rangú gyógyvizei s fürdőintézetei“, mely megjelent 1847-ben, újabb tetemes bőví-

tett 2-ik kiadásban pedig 1858-ban, mely a gyógyvizekről írott újabb munkákban e téren alapvető munkának van elismerve. A 40-es években, mint pesti gyakorló orvos szerkesztette a Bugát Pál és Flór Ferenc által kiadott Orvosi Tár újabb folyamát 1847 végéig; mint a Természettudományi Társulat titkára az Évkönyvek első kötetét s a Bugát Pál által kiadott „Természettudományi Szóhalmazt.“ Debreczenben 1847-ik év aug. havában a természettudományok tanárává választatván el, tanszékét 1848. jan. 11-kén foglalta el, mint már fentebb írtuk, „A természettudományok elhanyagolásának káros következményeit“ fejtegetve hazánkra nézve, székfoglaló értekezésében. Mint tanár s egyszersmind gyakorló orvos, — mert tanári hivatalát csak azon feltétel alatt fogadta el, ha neki az orvosi gyakorlat is megengedtetik, mit a főt. Egyházkerület nem csak nem ellenzett, hanem inkább óhajtott is, — feladatául tűzte ki magának Debreczen s vidékének természettudományi kibúvározását. E célból több mint 30 éven át összegyűjtötte Debreczen vidékének gerincztelen állatvilágát s különösen ezen állatok legnevezetesebb osztályát, a rovarokat. Ezeknek egyes osztályait megismertette koronként a M. Orvosok és Természetvizsgálók Évkönyveiben. Összegezve pedig kiadta a M. Orv. és Természetvizsgálók XXII. nagygyűlésére készült „Debreczen város egyetemes leírásában.“ Megismertette továbbá Debreczen geológiai viszonyait az itteni fúrt kútak tanulmányozása után s 1858-ban történt akadémiai rendes taggá választása alkalmából székfoglaló értekezést tartott e tárgyról. Ugyancsak az Akadémia előtt ismertette meg először a meteoritek között páratlanul álló kabai meteoritet, melyre aztán felhívta a külföld figyelmét is a Poggendorf évkönyveiben. Végre az Akadémia előtt ismertette meg Debreczen vidékének vándorköveit, melyek a régibb geológiai korszakokban a Kárpátokból jég hátán vándoroltak rónáinkra. Az orvosi irodalomban szinte közreműködött, s az orvosi gyakorlatában felmerült kiváló nevezetességű kórosakat az Orvosi Heti Lapban, a Gyógyászatban s a M. Orvosok és Természetvizsgálók Évkönyveiben tette közzé. Végre az általa előadott tantárgyak közül, kézi könyv gyanánt s egyszersmind a mívelt közönség használatára kiadta Debreczenben 1881-ben a „Népszerű Emberélettant“, — mely azonban, miután 30 évig előadatott, az újabb intézkedések folytán kiküszöböltetett a tantárgyak közül.

Hódmezővásárhely. Az iskolai év végén jun. 22-ik napjain tartott szóbeli érettségi vizsgálatra bocsátatott 18 rendes, 2 magán és egy ismétlő tanuló. Ezek közül jelesen érettnak nyilvánított 2, jól érettnak 7, érettnak 8, egy órára visszavett 3, végleg elutasított 1. Egy tanuló pedig egy tárgyból javító vizsgálatot tett elégséges eredménnyel, tehát ez is érettnak nyilvánított.

Haláleset. Nagy Péter kunhegyesi ev. ref. fitanító meghalt f. hó 1-én. Beküldött nekrológját közelebbi számunkban adjuk ki.

Egy kis tanügyi statisztika. Magyarország 280,399 négyszög kilométernyi területén fekvő 12,702 községben 1869-ben volt 13,798 népiskola, ma van 16,417; néptanító volt 17,792, ma van 23,980. Hazánk 13 millió 749,603 lakosa 2.284,741 iskolakötelezetteiből iskolába járt 1.152,215, ma 2.324,735 közül jár 1.870,083. Az iskolába járók százaléka 1869-ben volt 50.42%, ma 80.44%. A népiskolák fentartási költsége volt 3.760,123 frt, ma teszen 14 millió 285,440 frtot, melyhez számítandó még a tanítókép. intézetek fentartására fordított évi

901,654 forint s a népoktatás más céljaira fölhasznált évi 450,834 frt s az el nem számolható segélyezések. Kisdédóvó intézet volt 1869-ben 130, ma van 483. Országos tanítói nyugdíjról szó sem volt, ma ezen alap teszen 5.676,800 frtot. S mily haladás van a taneszközökre nézve! 1869-ben volt iskolai fekete tábla 13,935, ma van 29,164; szemléltető kép a beszéd- és értelemgyakorlathoz semmi, ma van 4474; falitábla az olvasáshoz és íráshoz volt 9442, ma van 17,245; számolási szemléltető semmi, ma van 13,957; térkép összesen volt 8260, ma van 30,064; földgömb és csillagászati szemléltető volt 2259, ma van 11,647; természetrajzi gyűjtemény semmi, ma van 11,304; természettani szemléltető semmi, ma van 6060; rajz- és szépírási szemléltető semmi, ma van 5268; tanítói és ifjúsági könyvtár volt 870, ma van 6624; testgyakorlási eszköz-gyűjtemény volt 66, ma 3071. A 16,417 népiskola fentartására szolgáló ingatlan vagyon értéke ma teszen 34.805,546 frtot. — Érdekes mellékképet alkot ezen kimutatáshoz azon következő statisztika, melyet a „Család és Iskola“ a nevelés és genosztett közötti összefüggésről közöl. Angliában 1870-ben 1.453,531 tanuló járt az iskolában, a törvényszék ez évben 18,437 bűnt ítélt el. 1880-ban a tanulók száma 3.155,534-re emelkedett, míg a bünt követőké 15,643-ra apadt. 1886-ban 3.915,315 növendék látogatta az iskolát, a megbüntetettek száma pedig 13,810 volt. 1878—1887. évek alatt az elfogottak száma 20,833-ról 14,966-ra esett.

Előleges értesítés. A hozzám érkezett számos tudakozódásra, hogy t. i. való-e a Prot. Egyh. és Isk. Lapnak s utána más lapnak is a tavaszkor megjelent ama közleménye, hogy az angol Vaughan- és a holland Molenka mp-féle s gyermek- és ifjúsági istentiszteleteknél és vallástanításoknál alkalmazható beszédek megjelennek s illetőleg mikor jelennek meg? — van szerencsém e becses lapok útján tisztelettel értesíteni az érdeklődőket, előfizetni és megrendelni akarókat, hogy ama közlemény igenis való; nemcsak, hanem hogy a „háromsági egy fogalom“ itt is beteljesedjék: ama két forrás mellé 3-iknak fel van véve Stanley Arthur westminsteri dékánnak 1887-ben Londonban megjelent, ezélünk szerinti beszédgyűjteménye is. Ez utóbbi, meg az a körülmény gátolta a két kötetes munka eddigi kiadását, hogy az átdolgozhatóság joga részben még mindig függőben van. De ezen nem sokára túlesvén, ha Isten után az előfizetők is úgy akarják: a művek az ősz folyamán megjelenhetnek. E végből az előfizetésre (előjegyzetésre) a felhívás akkor fog kibocsáttatni, mikor látandjuk, hogy a „lukma“, „kepe“ stb. jól ereszt és kilátás lesz arra, hogy a „szüretelő edények“ is megtelnek. Addig pedig a munkákon dolgozva, tisztelettel maradok Sepsi-Szentgyörgyön, 1888. június 26-án. Benke István, ev. ref. kollegiumi r. tanár.

Beküldettek. 1. A vallásos eszmék története. Főiskolai tanulók és művelt olvasók számára dolgozta Szász Domokos erdélyi ev. ref. püspök. Ujabban átnézett második kiadás. Kolozsvár, Stein Jánosnál 1889. Ára 1 frt 20 kr. Az érdekes művet részletesebben ismertetni fogjuk. — 2. Az egyházi közigazgatás kézikönyve. I. kötet, 4. füzet (13—16 ív). Irta Eötvös Károly Lajos. Mint már írtuk, az első kötet megjelentével ismertetni fogjuk. — 3. A tiszántúli ev. ref. egyházkerület 1888. ápril 30. — május 4. napján Debreczenben tartott első közgyűlésének jegyzőkönyve. Kiadta Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző.

Debreczen. Nyom. a város könyvnyomdájában. — 4. Hasznos Mulattató. 5. Lányok Lapja. Mindkettőt szerkeszti és kiadja Dolinay Gyula. Budapest, Keckeméti-utca 13. sz. Előfizetési árok egy évre 4—4 frt. A kezünk alatti 10. és 11-ik füzetek is nagyon ajánlatosakká teszik e kedves gyermeklapokat.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat.

Az evangélikus reformátusok debreczeni főiskolájában a gymnasiumban az 1888—89-ik tanév kezdetével két helyettes tanár fog alkalmaztatni.

Az egyik helyettes tanár teendője lesz latin nyelvnek és magyar nyelvnek tanítása, a latin nyelvből tehát a képesítés megkívántatik.

A másik helyettes tanár német s magyar nyelvet tanítván, a német nyelvből a képesítés megkívántatik.

A képesítésre nézve az orsz. középisk. törvény 29. §-a a szabályozó.

Iskolai szervezetünk 103. §-a értelmében 20 heti óránál többre nem kötelezhetők.

Csak ev. ref. vallású pályázók kérvényei fogadtatnak el.

Tanári fizetés 800—800 forint.

Az alkalmazás csak 1 évre terjed ki.

Pályázók kellőleg fölszerelt kérvényeiket a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához adják vagy küldjék be augusztus 10-ikéig.

Hivatalukat 1888. szept. 1-ső napjával elfoglalni tartoznak.

Debreczen, 1888. július 6.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat

a kisperegi ref. egyház leánytanítására.

Fizetés: pénz, gabona, szántó föld és más termények becsértéke 375 frt és lakás. Pályázhatnak ref. vallású okleveles és a tanképesítés folyamat teljesen bevégzett egyén. Megerősítés után egy év alatt megnősülni, az egyházi számadásokat a többi tanítókkal együtt készíteni tartozik. Pályázati kérvény felszerelve augusztus 1-ig Szondy Imre kisperegi ref. lelkészhez küldendő. A megválasztott f. évi szept. 1-sőjén hivatalát elkezdni tartozik.

Kispereg, 1888. július 4.

Szondy Imre.